

ACTE DE PRESENTACIÓ DEL TREBALL GUANYADOR DE LA 6A EDICIÓ DEL PREMI INTERNACIONAL EN EDUCACIÓ SOCIAL JOAQUIM GRAU I FUSTER

DIA I HORA: 19 de novembre de 2020, a les 18h

ESPai: Espai Torre Barrina, a l'Hospitalet de Llobregat (emès per streaming a través de youtube).

PONENTS: **Antonio Rosa**, president de GRES; **Mª Rosa Monreal**, presidenta del CEESC; **Jesús Husillos**, tinent d'alcalde de l'Àrea d'Equitat, Drets Socials i Recursos Humans de l'Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat; **Iolanda Moragues**, cap del Servei de Suport de Programes Socials de la Diputació de Barcelona; **Ester Sara Cabanes i Vall**, directora general d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA); **Gemma Sambola**, educadora social i guanyadora del Premi; **Sergi Valera**, doctor en Psicologia, expert en psicologia ambiental i docent a la Universitat de Barcelona; **Araceli Lázaro**, educadora social i pedagoga que ha treballat més de 35 anys en l'àmbit de la protecció a la infància i 10 anys com a secretària de l'Observatori dels Drets de la Infància, i **Merche Vicent**, educadora social amb una llarga experiència en CRAE i en protecció a la infància.

CONDUEIX L'ACTIVITAT: **Meritxell Martínez Pauné**, periodista i directora del mitjà *Tot Barcelona*.

RELATORA: María Vázquez

#DiaMundialDretsInfants #TorreBarrina

Lliurament del premi Internacional "Joaquim Grau" a Gemma Sambola.

El Premi Quim Grau té per objecte estimular la reflexió sobre la pràctica educativa i contribuir a la seva difusió, així com retransmetre experiències dels professionals, fet que també ajuda a la professió, ja que li permet repensar-se i, per tant, millorar.

A causa de la pandèmia, a l'acte de presentació del premi d'aquesta sisena edició ens van acompanyar únicament els ponents, tot i que l'acte es retransmet per streaming a través de youtube.

L'acte va consistir en una primera taula inaugural formada per Antonio Rosa, Mª Rosa Monreal, Jesús Husillos, Iolanda Moragues, i Ester Sara Cabanes i Vall. Després, la Gemma Sambola, guanyadora del premi, va presentar el seu llibre. La taula professional formada per la mateixa Gemma Sambola i per Sergi Valera, Araceli Lázaro i Merche Vicent, va tancar l'acte amb aportacions i respostes a les preguntes del públic que seguia l'acte per streaming.

IDEES CLAU:

espai residencial, vincle afectiu, pertinença, intimitat, participació

CITES DELS PONENTS A DESTACAR:

- “Els vincles amb els espais promouen que s'estableixin sentiments de comunitat, de seguretat i de pertinença, i aquest vincle es caracteritza pel desig de permanència al lloc.” *Gemma Sambola*.
- “Som capaços de generar afectes sobre les coses, sobretot espais que són més susceptibles de rebre això, tals com la nostra llar.” *Sergi Varela*.
- “La societat ens orienta cap a uns tipus de relacions cada cop més individuals; però som éssers socials, necessitem dels altres, ens costa viure sense tocar-nos, abraçar-nos, veure els amics i la manca de cultura.” *Antonio Rosa*.
- “L'ús dels espais públics s'ha d'aprofitar, no podem perdre el seu ús i la seva vàlua.” *Ester Sara Cabanes*.
- “Reflexionar sobre el tipus d'espai que oferim a un nen i adolescent forma part del procés educatiu.” *Gemma Sambola*.
- “El que m'ha agradat molt del llibre és com resol la connexió entre la teoria i la pràctica. Fa veure que són temes complementaris; fa de la teoria una pràctica.” *Merche Vicent*.

REFLEXIONS DELS PARTICIPANTS:

Antonio Rosa fa una reflexió sobre la situació del moment actual, complex i dramàtic, però on també podem trobar coses positives com, per exemple, el fet que ens ha descobert i apropat als nostres veïns; ha estat una oportunitat de solidaritat, mostra d'això són les nombroses pràctiques i campanyes de suport que han sorgit dels ciutadans. També el fet de fer-nos més conscients de la importància dels espais públics dins les ciutats i pobles, llocs on els educadors també treballem i desenvolupem les nostres funcions.

Mª Rosa Monreal introdueix el tema de les noves formes d'exclusió social que poden sortir ara com, per exemple, la bretxa digital; però on també continuem tenim les velles, com l'absentisme escolar.

El temps que vivim requereix de nous usos dels espais de socialització, així com de noves regulacions del nostre cos, com l'utilitzem per interactuar; no tothom s'adapta bé a aquests canvis, per això l'educació social convida els ponents a reflexionar-hi, plantejant diferents preguntes: com s'han adaptat a la nova normalitat?, com creuen que s'hauria de promoure l'ús de l'espai públic malgrat les restriccions?, o quines seran les noves formes d'exclusió que ens deixarà aquesta pandèmia?

Sergi Valera respon que s'ha anat construint i creant una nova guia entre tots, una mica de forma improvisada, però sempre respectant els objectius que buscaven. Respecte les desigualtats comenta que tindrem les velles, però multiplicades per molt.

Iolanda Moragues comenta que la pandèmia ha tensionat diferents eixos de les polítiques socials, tas com els sistemes de benestar; divisions de responsabilitat dels territoris; tensió entre el sector sanitari i el social.

El gruix d'aquestes tensions s'han de veure com una oportunitat de millora. Des de l'àrea de cohesió social de Barcelona, havien començat un procés de treball i línies estratègiques per incorporar aquestes propostes als ajuntaments. S'ha aprofitat aquesta adversitat per incorporar-la a la seva feina.

Respecte de les noves formes d'exclusió opina que s'han agreujat tant les situacions com els grups de població que ja existien i s'han fet més extensos com, per exemple, l'aïllament de les persones grans, que ara sumen a l'aïllament físic que ja tenien, la distància social.

També han incrementat les dificultats de conciliació familiar; persones afectades per violència domèstica; persones amb discapacitat i problemes de salut. Més que noves formes, les velles s'han ampliat.

L'Ester Sara Cabanes explica que han hagut d'adaptar-se de forma frenètica, traient les directrius i instruccions conforme el que publicava el Govern. Han hagut de canviar les fórmules i la manera de relacionar-se; però sense deixar de fer la seva tasca, fins i tot hi ha hagut més activitat. Tot i així, els professionals s'han adaptat i han demostrat la vàlua de la seva tasca i la prioritització del treball per les persones.

PRESENTACIÓ DE L'OBRA GUANYADORA

“Pensar els espais, donar un lloc. Pràctica educativa en espais de vida per a infants i adolescents tutelats”, per Gemma Sambola.

La intenció que impulsa el llibre, el seu desig, és pensar i fer un exercici de programatització dels espais que oferim als infants i adolescents en les institucions de protecció a la infància, els espais dels CRAE.

Els motius de rellevància que argumenten la importància del tema són, per una banda, l'estreta vinculació que podem oferir entre l'espai i el lloc que li donem a un infant, i la nostra relació educativa i en la societat; la segona fa referència al benestar dels infants: elements físics com la llum, la mida, els colors, influeixen en la salut de la persona, així com elements més complexes, com la privacitat, el respecte o el confort, ja que són espais de vida durant molts anys; i la tercera idea que fa referència als drets dels infants, tals com el diàleg i el dret de participació, de ser escoltats.

Tal i com explica la Gemma, darrere del disseny dels espais hi ha també una ideologia. Un espai és un terme que abasta diferents disciplines: psicologia ambiental, filosofia, sociologia, antropologia i disseny.

Veure els processos d'apropiació de l'espai com un fet que és important, ja que és el teu espai de vida, que també depèn del grau de llibertat d'acció sobre aquest espai.

Construir vincles identitaris amb els llocs és natural i necessari, així com ho és tenir espais de privacitat, de descans, d'intimitat, de desconexió i de silenci. L'amuntegament pot ser una font d'estrès. Hi ha una influència del context ambiental en el comportament, però sense voler caure en determinismes, perquè sabem que cada subjecte és particular i l'experiència de l'espai respon a qüestions subjectives.

Construir espais a partir d'una perspectiva d'infància, construir espais saludables per a ells.

El llibre compta amb aportacions d'altres professionals d'altres disciplines: educadors amb amplia experiència en atenció a la infància.

Tenir cura de l'infant és un previ al treball educatiu. La cura dels espais és un conjunt d'accions que les podem pensar dins d'aquests previs; podem vincular-les a allò educatiu. Permet situar-se en un lloc on s'ha d'interrogar, veure que els hi interessa. És necessari imprimir les seves marques i trets identitaris, fet que compleix una funció en el seu desenvolupament, i és un procés que com a educadors podem acompanyar.

S'ha de tenir en compte la vinculació que establím amb els llocs i que un trencament sobtat amb aquest pot provocar conseqüències rellevants.

Poder gestionar el propi espai implica projectar-se i treballar el propi desig. Treball en relació amb l'altre, compartit, convivència i comunicació.

La institució residencial cal pensar-la tant com a espai **per a** l'infant, com a espai **de** l'infant. Que esdevingui un lloc per a ells. Tenir clar aquest aspecte ajudaria a l'entorn residencial, que ha d'oferir elements de confort, i treballar que la quotidianitat esdevingui la més acollidora possible.

PREGUNTES DEL PÚBLIC

Quines implicacions té poder gaudir o no d'un espai de seguretat, confort i intimitat per als adolescents?

Per a en Sergi Varela tendim a fer una dissociació entre els espais i les persones. Som capaços de generar afectes sobre les coses, sobretot espais que són més susceptibles de rebre això, tals com la nostra llar. Generar processos d'apropiació. Tenim la capacitat de convertir espais amb significats, i tenir espais primaris on poder desenvolupar aquestes facetes és important. La nostra llar compleix una sèrie de funcions de caràcter psicològic, mental i emocional molt important: sensació de seguretat, estabilitat i identitat.

Establir processos d'apropiació és clau en els adolescents, que alhora els fan generar vinculació amb els espais on viuen.

Quins aspectes us semblen més rellevants?

En Sergi Valera respon que a través del procés d'apropiació incorporem elements simbòlics que ens donem

sentit, i també estem incorporant una certa manera de fer, de desenvolupar-nos. Hi ha barris més exclosos, fet que explica que els espais puguin discriminar les persones: prejudicis, estigmatització... Una manera de treballar la inclusió seria treballar el significat sobre els nostres espais.

Es demana a l'Araceli Lázaro que faci un balanç sobre el tipus de cura que es té als CRAE dels infants.

El procés de cura ha millorat però encara queda molt per fer. És un procés inacabat. Hi ha una lluita permanent entre la història i el desig de canviar-la. Inclús la paraula que els designa ha anat variant: de "reformatori" a "centre residencial". Aquesta conceptualització social encara condiona molt. La convenció dels drets dels infants va aportar la mirada dels drets civils, socials i de participació dels infants. Una mirada més democràtica que dona veu a l'opinió dels infants.

Els centres de petit format mostren millors resultats per als adolescents. Però el pla de reconversió no és fàcil. S'ha d'aprofundir en 3 eixos: el primer eix és com assumim socialment, professionalment, políticament i culturalment que tenim un sistema de protecció completament desconectat de la realitat. La part especialitzada està igual de desenvolupada que la primària. El sistema de protecció es compra en un lloc i es ven en un altre. No tenim treball comunitari de prevenció o d'atenció a la família.

El segon eix és la facilitat que té la gent de parlar del tema econòmic. Frases com "els centres no són rendibles si no tenen més de 20 places", només es podria dir si féssim estudis d'impacte. Cal pensar d'una altra manera, precisament en estructures més petites es pot treballar més intensament i, per tant, de manera més efectiva.

El tercer eix és un tema comunitari. Un servei integrat en un barri la majoria de vegades genera rebuig per part dels veïns. La imatge social no facilita l'atenció residencial.

Com es planteja el treball dels espais residencials per als educadors?

La Merche Vicent respon que convocaria l'equip a preguntar-se quina és la relació que cadascú estableix amb els seus espais d'intimitat per tal de connectar millor amb els infants i ser capaços de mesurar-ne la importància.

S'han de qüestionar les sospites i desconfiances vers els infants, la mirada estigmatitzada. Confiar en ells i en la seva pròpia disciplina. Caldrà pensar en els recursos necessaris i reivindicar-los. Cal imaginar, ser creatius, agosarats i preguntar-nos: com establir espais de cura sense caure en el control sistemàtic?, com gestionar espais d'intimitat en una institució pública?, com resoldre la paradoxa de crear una llar dintre d'una institució? És necessari generar relats de vida en un espai transitori.

La participació dels infants és un dret inherent a l'acte educatiu. No és només un dret, sinó una exigència. Cal veure quina participació oferim als nostres infants. Hem de tenir clar que cada infant ho farà de forma personal. Facilitar processos participatius implica educar la participació, amb processos adaptats, on l'adult es faci responsable de transmetre'n la importància.

Participar vol dir *formar part* i *partir*; és a dir, formar part per anar cap a un lloc.

Caldrà mantenir una escolta activa amb l'infant i reconèixer-li la paraula, donar-li experiències positives. Tenir en compte els interessos i gustos particulars de cada nen.

On començar per millorar els espais, alguna eina pràctica?

La Gemma Sambola respon que començarien pel primer moment, quan obrim la porta. L'habitació que donem, el seu disseny té molt a aportar, és interdisciplinari i té a veure en allò que li donem a l'infant, en la intimitat que li estem oferint en la seva acollida. Picar a la porta de l'infant significa molt per a ell, li estem demostrant molt.

Per què es potencien més els centres residencials i no tant les famílies d'acollida?

L'Araceli respon que darrere d'això no hi ha una planificació amb mala intenció, sinó que els centres residencials són més factibles i fàcils; hi ha avenços però continua essent més fàcil. El criteri de centre és que hi hagi una plaça; el criteri familiar és molt més complex i llarg.

CONCLUSIONS:

El vincle que generem cap al nostre espai d'intimitat i descans, la nostra llar, és, sobretot durant la infància i l'adolescència, una font important de benestar, estabilitat i sentiment de pertinença. Cuidar-ne tant els elements físics (llum, temperatura, colors) com els més emocionals (personalització, intimitat) són aspectes crucials perquè un nen o adolescent pugui sentir-se estimat, respectat i valorat. El que nosaltres com a societat puguem oferir a aquests espais residencials és responsabilitat de tots i és important prendre consciència de la seva importància. La guanyadora de la sisena edició del Premi Quim Grau, la Gemma Sambola, fa un treball formidable sobre aquest tema i ho recull en el seu llibre: "Pensar els espais, donar un lloc. Pràctica educativa en espais de vida per a infants i adolescents tutelats".

PER SABER-NE MÉS...

- [Vídeo de l'acte a youtube.](#)
- [El llibre, editat per Nau Llibres, ja està a la venda.](#)
- [Informació sobre el Premi Quim Grau.](#)

COL·LEGI D'EDUCADORES I EDUCADORS SOCIALS DE CATALUNYA

Novembre 2020

Barcelona	Girona	Lleida	Camp de Tarragona	Terres de l'Ebre
Aragó, 141-143, 4a 08015 Barcelona 934 521 008 ceesc@ceesc.cat	Ibèria, 4 17005 Girona 972 249 276 girona@ceesc.cat	Rambla Ferran, 32 25007 Lleida 973 289 434 lleida@ceesc.cat	Pau Claris, 2 43005 Tarragona 977 104 081 tarragona@ceesc.cat	Ramon Berenguer IV, 11 43500 Tortosa 935 183 054 terresdelebre@ceesc.cat

www.ceesc.cat

